

รูปแบบและกระบวนการสื่อสารสารเชิงพุทธในประเพณีการตั้งธรรม

เวสัฏฐะของชาวไทยขึ้น ในจังหวัดเชียงราย

ECOTOURISM DEVELOPMENT OF M METHOD AND PROCEDURE FOR BUDDHIST-
BASED COMMUNICATION OF THE VESSANTARA DHAMMA TRADITION OF THE
THAI KOEN PEOPLE IN CHIANG RAI PROVINCE

พระสิทธิชัย วงศ์คำ (ฐิตโสภโณ)

Phrasittichai Wongkum (Thitasophano)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

thanit_loonlawan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพุทธวิธีการสื่อสารที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการสื่อสารสารเชิงพุทธในประเพณีการตั้งธรรมเวสัฏฐะของชาวไทยขึ้น ในจังหวัดเชียงราย 3) เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารเชิงพุทธของประเพณีการตั้งธรรมเวสัฏฐะของชาวไทยขึ้น ในจังหวัดเชียงราย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Reserch) เครื่องมือที่ใช้เก็บ รวบรวมข้อมูล ได้แก่รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) และจากการสัมภาษณ์ ผลการวิจัย พบว่า

1) พุทธวิธีการสื่อสารที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่ามีวิธีการสื่อสารดังนี้คือ การใช้สื่อและอุปกรณ์ในการสื่อสารของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในพระไตรปิฎก และ วิธีการสื่อสาร เพื่อให้เกิดประสิทธิผลของพระพุทธเจ้า ตลอดจนถึงการบูรณาการการใช้สื่ออุปกรณ์ในการสื่อสารของ พระพุทธเจ้าในการแสดงธรรม

2) รูปแบบและกระบวนการสื่อสารสารเชิงพุทธในประเพณีการตั้งธรรมเวสัฏฐะของชาวไทยขึ้น ในจังหวัดเชียงราย พบว่ามีรูปแบบดังนี้คือ 1. รูปแบบของเทศน์ตามประเพณีประจำปี 2.รูปแบบการเทศน์จัดแบบสืบทอดอายุ ส่วนกระบวนการ ประกอบไปด้วยดังนี้คือ เริ่มตั้งแต่การวางแผน ประชุม การเทศน์ เป็นต้น

3) วิเคราะห์การสื่อสารเชิงพุทธของประเพณีการตั้งธรรมเวสัฏฐะของชาวไทยขึ้นในจังหวัด
เชียงราย พบว่า มีการสื่อสารดังนี้คือ ก. สาร (เนื้อหาธรรม) ข. ผู้ส่งสาร (นักเทศน์) ค. ผู้รับสาร
(พระสงฆ์-สามเณร-อุบาสก-อุบาสิกา) ง. ช่องทางการสื่อสาร (ออนไลน์/ออฟไลน์) .

คำสำคัญ: รูปแบบการสื่อสารสารเชิงพุทธ; กระบวนการสื่อสารสารเชิงพุทธ; ประเพณีการตั้งธรรม
เวสัฏฐะ

Abstract

The article has objectives to 1) study the Buddhist communication methods appearing in the Buddhist scriptures, 2) study the pattern and process of Buddhist communication in the tradition of setting up Dhamma Vessatra of the Thai Kuen people in Chiang Rai and 3) to analyze the Buddhist communication in the tradition of setting up Dhamma Vessatra of the Thai Kuen people in Chiang Rai. This is the qualitative research with documentation and interviewing were as collecting tools. The research result was found that;

1) the Buddhist communication methods appearing in the Buddhist scriptures was found as follows: the use of media and communication devices of the Buddha as appeared in the Tripitaka and communication methods for the effectiveness of the Buddha, as well as the integration of the Buddha's use of media and communication devices in teaching the Dharma.

2) The pattern and process of Buddhist communication in the tradition of setting up Dhamma Vessatra of the Thai Kuen people in Chiang Rai was as follows: 1. the format of the annual traditional sermon, 2. the style of preaching is arranged according to the life-prolong (Sueb Cha-dtaa). The process consisted of planning at the beginning, meeting and preaching etc...

3) Analyzing the Buddhist communication in the tradition of setting up Dhamma Vessatra of the Thai Kuen people in Chiang Rai found was that: a. message

(dharma content), b. messenger (preacher), c. receiver (priests - novices - Upasaka - Upasika) and d. communication channels (online/offline). .

Key Words : Buddhist Communication Pattern, Buddhist Communication Process, Dhamma Vessatra Tradition Setting.

บทนำ

ประเพณีและพิธีกรรมเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่สำคัญของเกือบทุกชนชาติ ซึ่งโดยเนื้อแท้ของประเพณีและพิธีกรรมแต่อดีตที่ผ่านมาเป็นเรื่องของการผสมผสานระหว่างศาสนากับ ศาสตร์อย่างแยกไม่ออก การแสดงออก ในด้านความเชื่อของคนมีทั้งการอ่อนน้อมขอรับรอง สิ่งนอกเหนือธรรมชาติ หรือการกระทำทางสัญลักษณ์ที่เป็นการควบคุม ซึ่งเป็นการใช้อำนาจ นอกเหนือธรรมชาติให้เกิดประโยชน์แก่ตนและสังคม ทำให้คนในสังคมอยู่ในกรอบ ไม่ออกนอกกฎระเบียบที่วางไว้ในสังคมของชาวพุทธก็มีระบบความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม ที่ผสมผสานเป็นรูปแบบการใช้ชีวิตของชาวพุทธโดยมีผู้ศึกษาพฤติกรรมเกี่ยวกับความเชื่อกับความสัมพันธ์ของโครงสร้างทางสังคมกับสถาบันทางศาสนา ดังที่ศาสนาและความเชื่อมีหน้าที่ในการช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นได้ และนอกจากนั้นยังเป็นกลไกในการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกันของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยพิธีกรรมจะเป็นภาษาสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความเชื่อ โดยพิธีกรรมมีหลายมิติหลายระดับตั้งแต่ปัจเจก ครุวัเรื้อน และชุมชน ในมิติของการถ่ายทอดสารนั้น พิธีกรรมมีทั้งการถ่ายทอดสาระทางเนื้อหาความเชื่อและถ่ายทอดอารมณ์ร่วม ในท้องถิ่นต่างๆ ในรอบหนึ่งปีจะมีประเพณีและพิธีกรรมของตนเอง ซึ่งประเพณีและพิธีกรรมบางอย่างอาจจะมีลักษณะเหมือนกันหรือแตกต่างกันก็ได้ แต่ประเพณีและพิธีกรรมที่มีลักษณะคล้ายกันในบรรดาประเพณีต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในเขตภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและสาละวินที่นับถือพุทธศาสนานั้น มีประเพณีหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันและยังคงมีการยึดถือปฏิบัติมาช้านาน คือ ประเพณีการเทศน์มหาชาติ (ยศ สันตสมบัติ, 2559 : 805)

การเทศน์มหาชาติในเมืองไทยนั้น ยากที่จะกำหนดอายุแน่นอนว่ามีมาแต่เมื่อใดแต่น่าจะมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ดังที่มีหลักฐานปรากฏในประชุมศิลาจารึก ภาคที่ 1 จารึกสุโขทัย หรือศิลาจารึกนครชุม หลักที่ 3 สมัยพญาลิไท ตอนที่กล่าวทำนายลักษณะพุทธศาสนาในอนาคตว่าภายหน้าบ้านเมืองจะหาผู้รู้ธรรมพระไตรปิฎกไม่ได้ แม้คนที่สวดเวสสันดรก็ยังจะหาไม่ได้ถือได้ว่า การเทศน์

มหาชาติ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อทางพุทธชาดที่แพร่หลายและรู้จักกันในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่เชื่อเรื่องเกี่ยวกับพระชาติสุดท้ายที่สำคัญที่สุดของพระพุทธเจ้า ชาวพุทธ มีความเชื่อกันว่าพระองค์ทรงบำเพ็ญบารมีธรรมสูงสุดยิ่งกว่าในพระชาติก่อนๆ กล่าวคือ ทรงบำเพ็ญบารมีครบทั้ง 10 ประการ พระชาตินี้จึงได้รับยกย่องว่า “เป็นพระชาติที่ยิ่งใหญ่” เรียกว่า “มหาชาติ” ในแต่ละท้องถิ่นอาจมีชื่อเรียกประเพณีและช่วงเวลาในการจัดงานที่ต่างกันไป เช่น ภาคกลางของประเทศไทย เรียกว่า “ประเพณีงานเทศน์มหาชาติ” แต่เดิมนิยมจัดในช่วงประมาณเดือน 11-12 ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 นิยมจัดในเดือนอ้าย นอกจากนั้น การจัดงานเทศน์มหาชาติ ยังมีจัดขึ้นเป็นการพิเศษ ซึ่งถือเอาศักราชของผู้ร่วมทำบุญเป็นสำคัญว่าจะกำหนดให้มีงานในเดือนใด ก็แล้วแต่ความเหมาะสมก็ได้ ส่วนภาคอีสานนิยมจัดให้มีการเทศน์มหาชาติในเดือน 4 เรียกว่า “งานบุญผะเหวด” ซึ่งเป็นช่วงที่เสร็จจากการทำบุญลาน เอาข้าวเข้ายุ้ง งานบุญผะเหวดนี้จะทำติดต่อกันสามวัน คือวันแรกจัดเตรียมสถานที่ ตกแต่งศาลาการเปรียญ วันที่สองเป็นวันเฉลิมฉลองพระเวสสันดรชาวบ้านรวมทั้งพระภิกษุสงฆ์จากหมู่บ้านใกล้เคียงจะมาร่วมพิธี มีทั้งการจัดขบวนแห่เครื่องไทยทานฟิงเทศน์และแห่ผ้าผะเหวด (ผ้าผืนยาวเขียนภาพเล่าเรื่องพระเวสสันดรซึ่งสมมุติเป็นการแห่พระเวสสันดรเข้าสู่เมือง) เมื่อถึงเวลาค่ำจะมีการเทศน์คัมภีร์พระมาลัย ส่วนวันที่สามเป็นงานบุญพิธี ชาวบ้าน จะร่วมกันตักบาตรข้าวพันก้อน พิธีจะดำเนินไปถึงเวลาค่ำ ชาวบ้านจะจัดขบวนแห่พ้อนรำ พร้อมกับนำภัณฑ์เทศน์ มาถวายทาน หลังจากที่มีการเทศน์เวสสันดรชาดกจบแล้ว จะมีการเทศน์คัมภีร์อาณิสสเวสสันดรอีกกัณฑ์หนึ่งจึงถือว่าเสร็จพิธีและในทางภาคเหนือของประเทศไทยตอนบน หรือที่เรียกว่าล้านนานั้น เรียกว่า “ประเพณีตั้งธรรมหลวง” ซึ่งเป็นประเพณีที่จัดขึ้นในเดือนยี่เป็ง (ตรงกับวันเพ็ญเดือน 12 ของภาคกลาง) โดยจะมีการประดับประดาตกแต่งสถานที่ เช่น ชัตราขัณฑ์รอบพระวิหาร ทำซุ้มประตู ปลูกต้นกล้วย อ้อย และปักธงธงทั่วบริเวณและเตรียมเครื่องบูชาธรรมมหาชาติตามความเชื่อของท้องถิ่น (นิตยา ประยูร, 2560 : 85)

กลุ่มชนชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น ไทลื้อ ไทขิ่น ไทใหญ่ ก็มีการจัดประเพณีการเทศน์มหาชาติเช่นกัน โดยเฉพาะชาวไทขิ่นในเมืองเชียงตุงถือว่าเป็นประเพณีสำคัญ เรียกว่า “การตั้งธรรมเวส สันดร” คือ การนำวรรณกรรมเรื่องเวสสันดรชาดก ซึ่งเป็นพระชาติสุดท้ายก่อนที่พระโพธิสัตว์จะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเทศนา นิยมจัดในช่วงเข้าพรรษา คือเดือน 11 แต่บางครั้งอาจจัด ในเดือนอื่นๆ ก็ได้ตามความต้องการของวัดหรือเจ้าภาพ นอกจากนั้นชาวไทขิ่น เมืองเชียงตุง ยังนิยม นำ

ธรรมสุขวิณณะวัฬหลง ธรรมค่านาม และธรรม กัณฐิกน้ำอ้อย (ธรรมน้ำอ้อย) มาเทศน์ด้วยทำให้
ระยะเวลาในการจัดงานแต่ละครั้ง อาจใช้ 3-7 วัน(ยุรารัตน์ พันธุ์ยุรา, 2560 : 47)

“ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ”ของชาวไทยจีน ในจังหวัดเชียงราย คือ มีการนำเอา
คัมภีร์ธรรมอื่นๆ เช่น ธรรมประจำปีเกิด ธรรมอุทิศหาคนตาย ธรรมสุขวิณณะวัฬหลง และคัมภีร์
ธรรมอื่นๆ มาเทศน์ในประเพณีนี้ด้วย นอกจากนั้นในการตั้งธรรมเวสสันตระของแต่ละวัดจะมีการ
นิมนต์พระภิกษุสามเณรจากวัดต่างๆ ทั่วเมืองเชียงตุงมาเทศนาด้วย โดยเฉพาะคัมภีร์ธรรมเวสสันตระ
ที่มี 13 กัณฐ์ จะนำแต่ละกัณฐ์มาแบ่งเป็นตอนๆ ให้พอดีกับจำนวนพระภิกษุสามเณรที่นิมนต์มาเทศน์
ด้วย (โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน, 2559 : 70)

บทความวิจัยนี้ได้นำเสนอ รูปแบบประเพณีและพิธีกรรมดังกล่าวเป็นประเด็นที่นำศึกษาว่า
ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทยจีนมีรูปแบบและขั้นตอนพิธีกรรมอย่างไร มีคติความเชื่อ
ค่านิยมในประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ และการเลือกคัมภีร์ธรรมที่นำมาเทศน์อย่างไร ซึ่งจะทำให้
เข้าใจถึงคติความเชื่อ ค่านิยม และพัฒนาการของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ และทำการ
วิเคราะห์การสื่อสารเชิงพุทธของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ ของชาวไทยจีน ในจังหวัดเชียงราย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพุทธวิธีการสื่อสารที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการสื่อสารเชิงพุทธในประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ
ของชาวไทยจีน ในจังหวัดเชียงราย
3. เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารเชิงพุทธของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทยจีน
ในจังหวัดเชียงราย

การทบทวนวรรณกรรม

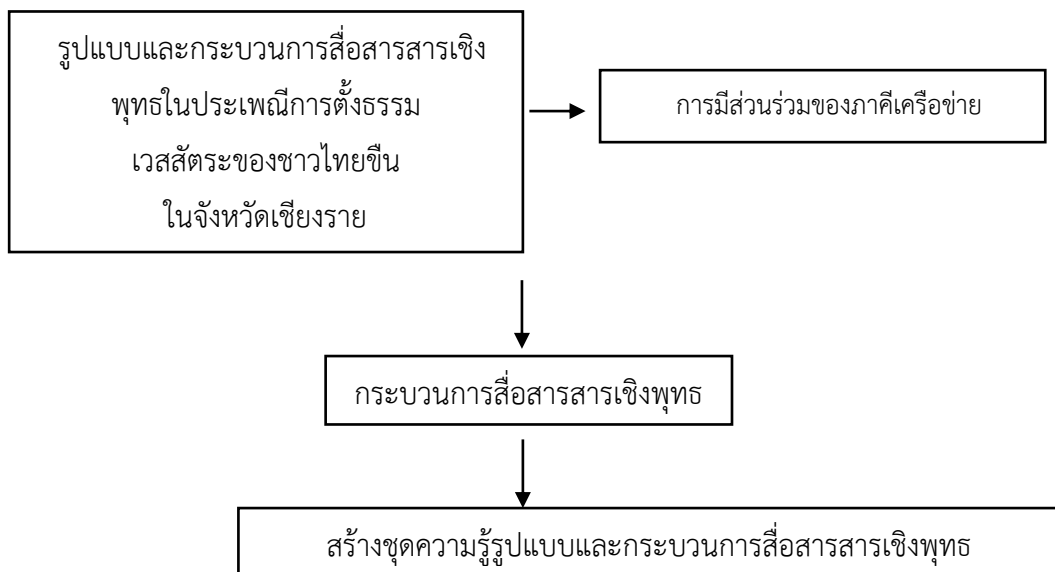
จากการศึกษางานวิจัยเรื่องนี้มีบททบทวนวรรณกรรม ดังนี้คือ
รุ่ง แก้วคง กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาไทยว่า ภูมิปัญญาไทยได้ช่วยสร้างชาติให้เป็น
ปึกแผ่น สร้างศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิแก่คนไทย ทำให้บรรพบุรุษของเราได้ดำรงชีวิตอยู่บนผืนแผ่นดินนี้

มาอย่างสงบสุขเป็นเวลายาวนาน แม้ว่าภูมิปัญญาส่วนหนึ่งจะสูญหายไป แต่ยังมีบางส่วนหลงเหลือ
เป็นมรดกอันล้ำค่าอยู่คู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ประยุตโต) กล่าวถึงหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสาร
เชิงพุทธในประเพณีการตั้งธรรมเวสัตร์ของชาวไทยขึ้น ในจังหวัดเชียงราย เช่น หลักธรรมที่ปรากฏ
ในมหาเวสสันดรชาดกประกอบไปด้วย หลักกฎแห่งกรรม หลักความ ไม่ประมาท หลักการให้ทาน
หลักขรवासธรรม 4 หลักอภิปัทย 3 หลักพรหมวิหาร 4 หลักทศ 6 หลักสังคหัตถุธรรม หลัก
สันโดษ หลักมิตรแท้มิตรเทียม หลักศีล 5 หลักกาลามสูตร หลักมธุรสวาท กตัญญูกตเวที หลักโกศล 3
หลักสังเวคปริกิตตนปาฐะ หลักอริยฐานธรรม หลักอกุศลมูล 3 หลักโภชนมัตตัญญูตา หลักอภัยทาน
และหลักสาราณียธรรม 6

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและสัมภาษณ์ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตาม
แนวคิด/ทฤษฎี โดยมีรายละเอียดดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

กระบวนการวิจัยเรื่อง รูปแบบและกระบวนการสื่อสารเชิงพุทธในประเพณีการตั้ง
ธรรมเวสัตรีของชาวไทยขึ้นในจังหวัดเชียงราย สามารถสรุปได้ดังนี้คือ

1) ศึกษารวบรวมเอกสารแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎี
เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมท้องถิ่นประวัติศาสตร์ ประเพณี และความเชื่อของชาวไทยขึ้น แนวคิด
และทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร พุทธวิธีการสื่อสารที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา รูปแบบและ
กระบวนการสื่อสารเชิงพุทธในประเพณีการตั้งธรรมเวสัตรีของชาวไทยขึ้น ในจังหวัดเชียงราย

2) เก็บรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริงเพื่อให้เห็นถึงรูปแบบและกระบวนการพัฒนางานวิจัย
โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) จากการมีส่วนร่วม
ของหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อสรุปประเด็นการนำไปสู่การสนทนากลุ่มเฉพาะ
(Focus Group Discussion)

3) สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา
ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน
เทคโนโลยี ปรากฏท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เพื่อระดมแนวคิด มุมมองที่มีผลต่อการเก็บข้อมูลจากการ
สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และนำไปสู่การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อให้
ได้มาซึ่งรูปแบบและกระบวนการสื่อสารเชิงพุทธในประเพณีการตั้งธรรมเวสัตรีของชาวไทยขึ้น
ในจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

3.1 ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 ลงพื้นที่สำรวจข้อมูล

3.3 ประชุมสนทนากลุ่มย่อย

3.4 วิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากเอกสาร และ จากการประชุมกลุ่มย่อย

3.5 สรุปผลการวิจัย

3.6 นำเสนอผลการวิจัย

4) เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาข้อมูลเชิงเอกสาร เพื่อนำไปสู่การประมวลผลข้อมูลและศึกษา
เชิงความสัมพันธ์ถึงมุมมองของ รูปแบบและกระบวนการสื่อสารเชิงพุทธในประเพณีการตั้งธรรม

เวสัตร์ระของชาวไทยขึ้นในจังหวัดเชียงราย ซึ่งเก็บรวบรวมจากแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นของ
ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน

5) สรุปผลการวิจัยที่ได้คือ มีรูปแบบและกระบวนการสื่อสารสารเชิงพุทธในประเพณี
การตั้งธรรม เวสัตร์ระของชาวไทยขึ้นในจังหวัดเชียงราย

6) นำเสนอผลงานวิจัย ในระดับชาติ

ผลการวิจัย

พุทธวิธีการสื่อสารที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า พระพุทธเจ้าทรง
ใช้วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก เสด็จจาริกไปแสดงธรรมแก่พุทธศาสนิกชนทุกระดับชั้นด้วย
พระองค์เองทรงมีหลักการและหลักปฏิบัติแตกต่างกันออกตามกาละเทศะของบุคคลที่จะทรงโปรด
ดังเช่น เหตุการณ์ภายหลังการตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ทรงระลึกถึงปัญจวัคีย์ที่ 5 จึงเสด็จ
ไปป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แสดงปฐมเทศนา เป็นครั้งแรกของโลกคือพระธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ให้
พระอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรม เป็นคนแรกและได้ขอบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุ จึง
เห็นได้ว่าการพิจารณาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระพุทธองค์จะเริ่มตั้งแต่คุณสมบัติของ
ผู้สอน สติการสอนและหลักการสอน ในรูปแบบต่างๆจนทำให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายไปทั่ว
ประเทศอินเดีย

รูปแบบและกระบวนการสื่อสารสารเชิงพุทธในประเพณีการตั้งธรรมเวสัตร์ระ
ของชาวไทยขึ้น ในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสัตร์ระของชาวไทยขึ้น
เมืองเชียงตุง สหภาพพม่าเป็นประเพณี ที่สำคัญประเพณีหนึ่งที่ชาวไทยขึ้นยึดถือปฏิบัติสืบต่อๆ กันมา
ตั้งแต่โบราณ ประเพณีการตั้งธรรมเวสัตร์ระของชาวไทยขึ้น เป็นประเพณีเดียวกับการเทศน์มหาชาติ
หรือการเทศน์มหาเวสัตร์ระชาดกที่จัดขึ้นในประเทศไทยและกลุ่มชาติพันธุ์ไท อื่นๆ แต่มีรูปแบบของ
ประเพณีแตกต่างไปออกไปจากประเพณีการเทศน์มหาเวสัตร์ระ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทอื่นๆประเพณี
การตั้งธรรมเวสัตร์ระของชาวไทยขึ้น เมืองเชียงตุง สหภาพพม่านั้นสามารถแบ่งออกเป็นรูปแบบได้ 2
รูปแบบได้แก่ 1. รูปแบบที่เป็นเทศกาลหรือประเพณีซึ่งรูปแบบนี้ยังสามารถแบ่งออกเป็นลักษณะได้อีก
2 ลักษณะคือลักษณะที่เทศน์ในวันพระช่วงฤดูเข้าพรรษาและ ลักษณะที่จัดขึ้นในวันเพ็ญเดือน 11

ของชาวไทยจีน 2. รูปแบบที่จัดขึ้นนอกเทศกาลหรือจัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ รูปแบบนี้ยังสามารถแบ่ง
ออกเป็นลักษณะได้อีก 3 ลักษณะได้แก่ลักษณะที่จัดการเทศน์เวสสันตระขึ้นโดยเฉพาะลักษณะที่
จัดการเทศน์เวสสันตระขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเปิกต์และลักษณะที่จัดการเทศน์เวสสันตระ
ขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการอุทิศให้ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว

วิเคราะห์การสื่อสารเชิงพุทธของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทยจีน
ในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า มีการสื่อสารดังนี้คือ ก. สาร (เนื้อหาธรรม) ข. ผู้ส่งสาร
(นักเทศน์) ค. ผู้รับสาร (พระสงฆ์-สามเณร-อุบาสก-อุบาสิกา) ง. ช่องทางการสื่อสาร (ออนไลน์/
ออฟไลน์)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยเรื่องนี้มีงานวิจัยที่สอดคล้องดังนี้คือ

พิสิฐ ภูโคตรสุโพธิ์ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง พระมหาเวสสันดรที่ปณี : สาระ คุณค่า และ
นัยสำคัญต่อวิถีสังคมและวัฒนธรรมล้านนา ผลการวิจัยพบว่า มหาเวสสันดร เป็นชาตกสำคัญเรื่อง
หนึ่งในบรรดาอดีตชาติ 10 เรื่อง(ชาวไทยนิยมเรียกว่า พระเจ้า 10 ชาติ) ได้แก่ เตมียชาตก, มหาชนก
ชาตก, สุวรรณสามชาตก, มโหสถชาตก, ภูริทัตตชาตก, จันทกุมารชาตก, มหานารทกัสสปชาตก, วิรุ
ชาตก, และมหาเวสสันดรชาตก

พระครูวินัยธรรมานพ ปาลพันธ งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบ เนื้อหา และวิธีการเทศน์มหาชาติใน
ยุคปัจจุบัน” พบว่า 1) รูปแบบการเทศน์มหาชาติ แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ รูปแบบการจัดการเทศน์
รูปแบบการนิมนตรพระเทศน์ รูปแบบการจัดสถานที่เทศน์ และรูปแบบการจัดธรรมาสนเทศน์ 10)
เนื้อหาที่ใช้ในการเทศน์มหาชาติมี 2 ประเภท ได้แก่ เนื้อหาในคัมภีร์ จำนวน 13 กัณฑ์ และเนื้อหานอก
คัมภีร์ที่เกี่ยวกับชาตกในพระเจ้าสิบชาติ พุทธประวัติ นิทานชาตก นิทานพื้นบ้าน วรรณคดี และคำ
สอน และ 3) วิธีการเทศน์มหาชาติ แบ่งเป็น 2 ประเภท แบ่งตามท่วงทำนอง และแบ่งตามเนื้อเรื่อง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากจากการวิจัยมีดังนี้คือ

รูปแบบและกระบวนการสื่อสารสารเชิงพุทธในประเพณีการตั้งธรรมเวสัสตระ
ของชาวไทยจีน ในจังหวัดเชียงราย



มีชุดคู่มือ ประเพณีการตั้งธรรมเวสัสตระของชาวไทยจีน
ในจังหวัดเชียงราย



เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของวัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน ราชการ
ในการอนุรักษ์สืบสาน ประเพณี วัฒนธรรม การตั้งธรรมเวสัสตระ
ของชาวไทยจีน ในจังหวัดเชียงราย



มีการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีการตั้งธรรมเวสัสตระของ
ชาวไทยจีน ในจังหวัดเชียงราย ให้กับเด็ก และเยาวชน

สรุป

รูปแบบและกระบวนการสื่อสารสารเชิงพุทธในประเพณีการตั้งธรรมเวสัสตระของชาวไทยจีน
ในจังหวัดเชียงราย พบว่า มีการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย และกระบวนการสื่อสารสารเชิงพุทธ
ตลอดจนถึงสร้างชุดความรู้รูปแบบและกระบวนการสื่อสารสารเชิงพุทธ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ก. ควรเน้นให้การศึกษาวิจัย ศึกษาในรูปแบบประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร
ในกระบวนการสื่อสารธรรม ในประเด็นมิติต่างๆ เช่น ภาคประชาสังคม, ภาคประชาชน, ภาค
เศรษฐกิจการเมือง และภาคสื่อมวลชนในยุคดิจิทัล

ข. ควรมีการศึกษางานวิจัยแบบมีส่วนร่วม เพื่อจะไดทราบถึงสภาพปัญหาที่แท้จริง
และร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง ร่วมกันพัฒนาให้ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรดำรงสืบทอดต่อไป

ค. ควรมีการศึกษางานวิจัยรูปแบบประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ที่มีต่อปัจจัย
ด้านอื่นๆ เช่น การเกิด การแก่ การเจ็บ และการตาย เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบองค์ความรู้เกี่ยวกับด้านคุณค่าทางภาษามีการใช้ถ้อยคำที่เป็นภาษา
ถิ่น (ภาษาไทขิ่น) เป็นภาษาที่ผู้แต่งได้พิจารณาเลือกสรรอย่างดีแล้ว โดยมี เสียง จังหวะ ความหมาย
ความไพเราะ ให้ภาพแสง สี เสียงและอารมณ์ได้อย่างกลมกลืน

References

- ยศ สันตสมบัติ. (2559). *รูปแบบการใช้ชีวิตของชาวพุทธ*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นิตยา ประยูร. (2560). *ประเพณีตั้งธรรมหลวง*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์.
- ราร์ตัน พันธุ์ยุรา. (2560). *การจัดประเพณีการเทศน์มหาชาติ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่บริษัทสุขุมและบุตรจำกัด.
- โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน. (2562). *ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร”ของชาวไทยขิ่น ในจังหวัดเชียงราย*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการจำกัด.